

Europadomstolens domar — fjärde kvartalet 2007

Av f.d. justitierådet HANS DANELIUS

Europadomstolen har under fjärde kvartalet 2007 meddelat bl.a. följande domar:¹

1. Corcuff mot Frankrike (dom 4.10.2007)

Fråga om rätt till rättvis rättegång (artikel 6:1 i konventionen)

Corcuff åtalades vid en jurydomstol (*cour d'assises*) för flera fall av våldtäkt och dömdes av denna domstol till 16 års fängelse. Vid Europadomstolen klagade han över att han inte fått en rättvis rättegång, särskilt på grund av att åklagaren hade varit närvarande vid ett informationsmöte för juryn dagen innan rättegångsförhandlingen inleddes.

Europadomstolen konstaterade att informationsmötet hade gällt praktiska angelägenheter och syftat till att ge juryn information om hur rättegången var organiserad. Domstolens ordförande hade sett till att mötet fått ett neutralt förlopp, och inga anvisningar hade lämnats juryledamöterna av vare sig domare eller åklagare. En advokat — dock inte Corcuffs försvarare — hade också varit närvarande. Europadomstolen fann med hänsyn till mötets karaktär och förlopp att åklagarens närvaro inte hade medfört att Corcuffs rätt enligt artikel 6:1 i konventionen till en rättvis rättegång hade kränkts.

2. Le Stum mot Frankrike (dom 4.10.2007)

Fråga om opartisk domstol (artikel 6:1 i konventionen)

Le Stum var verkställande direktör i ett bolag som försattes i likvidation. Han dömdes att betala ett större penningbelopp i skadestånd på grund av att bolagets skulder väsentligt översteg dess tillgångar och han hade fortsatt verksamheten trots att den aldrig varit lönsam. Domstolens ordförande hade tidigare som konkursdomare avgett en rapport om bolaget. Han hade också medverkat i tidigare processer om bolagets förvaltning och likvidation. Europadomstolen fann att han därför genom sin tidigare verksamhet hade kunnat bilda sig en uppfattning om Le Stums skötsel av bolaget. Följaktligen kunde den domstol som dömt Le Stum att betala skadestånd inte anses ha varit en opartisk domstol enligt artikel 6:1 i konventionen.

¹ Tidigare kvartalsöversikter har varit införda i SvJT 1995–2007, den senaste i SvJT 2007 s. 955 ff. De fullständiga texterna till de domar som i korthet refereras här kan sökas på Europadomstolens hemsida <http://www.echr.coe.int>. — Följande förkortade benämningar används i översikten: *Konventionen* = Europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna. *Europadomstolen* = Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna.

3. Sanchez Cardenas mot Norge (dom 4.10.2007)

Fråga om rätt till respekt för privatliv och familjeliv (artikel 8 i konventionen)

Sanchez Cardenas hade två söner, L. född 1994 och A. född 1996. Han separerade 1995 från barnens mor, H.T. I juni 1997 uppkom en tvist om hans rätt till umgänge med de två sönerna, varvid H.T. anklagade Sanchez Cardenas för att ha sexuellt missbrukat L. Detta ledde till en undersökning som avslutades 1998 utan att ha lett till åtal. Ett beslut i första instans att tillerkänna honom umgängesrätt upphävdes av Gulating lagmannsrett, som fann det inte vara avgörande för umgängesfrågan om det funnits tillräcklig bevisning för att väcka åtal mot Sanchez Cardenas. Den detaljerade beskrivning som sonen lämnat om övergreppen i förening med sonens starka motvilja mot att träffa fadern tydde enligt lagmannsrettens mening på att det förekommit övergrepp. Lagmannsretten förklarade att den inte tagit ställning till om sonen faktiskt utsatts för övergrepp men beslöt ändå på grund av föreliggande misstankar att inte ge Sanchez Cardenas umgängesrätt.

Vid Europadomstolen klagade Sanchez Cardenas över att han genom lagmannsrettens motivering hade utpekats som en person som begått sexuella övergrepp.

Europadomstolen konstaterade att lagmannsretten hade angett att det kunde ha förekommit sexuella övergrepp men samtidigt förklarat sig inte behöva ta ställning till detta. Enligt Europadomstolens mening borde lagmannsretten antingen ha prövat frågan om det förekommit sexuella övergrepp genom att värdera bevisningen och komma fram till en slutsats eller ha avstått från att behandla frågan. Som lagmannsretten nu förfarit, hade Sanchez Cardenas stigmatiserats på ett sätt som allvarligt berört hans heder och rykte och skadat hans privatliv och familjeliv. Europadomstolen konkluderade att Sanchez Cardenas rätt enligt artikel 8 i konventionen hade kränkts genom utformningen av domskälen.

4. Anghel mot Rumänien (dom 4.10.2007)

Fråga om rätt till rättvis rättegång (artikel 6 i konventionen)

Med anledning av en incident i en domstols kanslilokaler erhöll Anghel ett föreläggande att betala ett mindre belopp i böter för att han använt vulgärt språk mot en arkivarie och därigenom kränkt dennes ära och värdighet. Anghel överklagade beslutet till domstol, där det hölls en förhandling med vittnesförhör, varefter domstolen fastställde bötesbeslutet. Anghels överklagande till högre domstol ledde inte heller till någon ändring av bötesbeslutet.

Europadomstolen konstaterade att den domstol som dömt i första instans hade avslagit Anghels överklagande med motiveringen att Anghel inte hade bevisat sin oskuld genom den bevisning han åberopat vid domstolen. Motiveringen sammanhängde med att det enligt

rumänsk lag ankom på klaganden vid småförseelser att visa att det överklagade beslutet var felaktigt.

Europadomstolen erinrade om att vissa presumtioner om skuld kunde tillåtas i straffrättsliga förfaranden men att sådana presumtioner måste hållas inom rimliga gränser. Europadomstolen fann det vara av betydelse att böterna i detta fall kunde under vissa omständigheter omvandlas till fängelse. Vidare hade de rumänska domstolarna valt att fästa tilltro till två personer som varit direkt inblandade i incidenten och inte förklarat varför de personer som vittnat till Anghels förmån inte hade befunnits trovärda. En av de personer som de rumänska domstolarna fäst tilltro till hade inte heller hörts i Anghels närvaro, och när det gällde den andra person vars vittnesmål legat till grund för avgörandena hade den domstol som dömt i första instans avslagit Anghels begäran om en konfrontation mellan detta vittne och de av Anghel åberopade vittnena.

Sammanfattningsvis fann Europadomstolen att rättegången inte hade uppfyllt kraven på rättvisa i artikel 6 i konventionen.

5. Verein gegen Tierfabriken Schweiz (VgT) mot Schweiz (dom 4.10.2007)

Fråga om yttrandefrihet (artikel 10 i konventionen)

Klaganden var en förening för djurskydd, som hade förbjudits att i television visa en annons mot industriell uppfödning av grisar. I dom den 28 juni 2001 fann Europadomstolen med anledning av ett tidigare klagomål av föreningen att detta förbud stred mot artikel 10 i konventionen (se om detta tidigare mål SvJT 2001 s. 622 f.).

Med hänvisning till Europadomstolens dom den 28 juni 2001 ansökte föreningen hos den schweiziska högsta domstolen om resning avseende den tidigare dom av denna domstol som innefattat förbud mot utsändning av annonsen i television. Högsta domstolen avslag denna ansökan på grund av att föreningen inte hade tillräckligt tydligt angett på vilket sätt domen skulle ändras och inte heller visat att resning i målet var den enda möjligheten att få Europadomstolens avgörande respekterat. Högsta domstolen framhöll också att föreningen inte visat att den fortfarande hade ett intresse av att sända annonsen, eftersom denna under tiden hunnit förlora sin aktualitet.

Vid Europadomstolen klagade föreningen över Högsta domstolens vägran att bevilja resning i målet.

Europadomstolen fann att Högsta domstolens motivering att föreningen inte hade klart angett hur den tidigare domen skulle ändras var alltför formalistisk, eftersom det framgick av omständigheterna att föreningen önskade få förbudet mot visande av annonsen i fråga hävt. När det gällde den andra grunden för avslaget, nämligen att föreningen inte hade visat sig alltjämt ha ett intresse av att sända annonsen i fråga, fann Europadomstolen att Högsta domstolen hade i sin prövning gjort en bedömning som det ankom på föreningen själv att

göra och att domstolen inte heller hade förklarat på vilket sätt problemen med behandling av husdjur hade blivit mindre aktuella under mellantiden. Europadomstolens konklusion blev att Högsta domstolen inte hade anfört relevanta och tillräckliga skäl för att vägra resning och att avgörandet därför stred mot yttrandefriheten enligt artikel 10 i konventionen.

6. Saoud mot Frankrike (dom 9.10.2007)

Frågor om rätt till liv (artikel 2 i konventionen) och rätt till rättvis rättegång (artikel 6:1 i konventionen)

Klagandena var anhöriga till Mohamed Saoud, född 1972. Denne led av schizofreni och begärde att bli intagen på en klinik där han tidigare vårdats för depression. På grund av platsbrist fick han beskedet att han inte kunde få plats förrän senare. Under väntetiden överföll han flera familjemedlemmar, och när polisen kom till platsen, attackerade han också några av polismännen. Dessa lyckades övermanna honom men höll honom så hårt nedtryckt mot golvet att han kvävdes och senare avled.

Europadomstolen fann ingen anledning till kritik mot polisen med avseende på själva ingripandet mot Mohamed. Emellertid fanns det en skyldighet för myndigheterna att ge skydd och medicinsk tillsyn åt personer som arresterats av polisen. I det aktuella fallet hade Mohamed, trots att han inte längre var farlig för omgivningen, hållits tryckt mot golvet under 35 minuter, vilket lett till hans död. Det hade inte funnits några klara instruktioner avseende denna typ av oskadliggörande och ingen behandling hade getts Mohamed innan hans hjärta stannade. Under sådana omständigheter hade myndigheterna enligt Europadomstolens mening brutit i sin skyldighet enligt artikel 2 i konventionen att skydda rätten till liv.

Europadomstolen konstaterade vidare att Mohameds syster Mounira under de följande rättsliga förfarandena rörande ansvaret för dödsfallet hade beviljats rättshjälp vid Kassationsdomstolen men att den advokat som utsetts till hennes rättegångsbiträde fått underrättelse om sitt förordnande så sent att han inte haft möjlighet att inge en inlaga innan Kassationsdomstolen avgjorde målet. Detta innebar ett brott mot artikel 6:1 i konventionen.

7. Hasan och Eylem Zengin mot Turkiet (dom 9.10.2007)

Fråga om rätt till undervisning (artikel 2 i första tilläggsprotokollet)

Klagande var Hasan Zengin och hans dotter Eylem Zengin. Hasan och hans familj var aleviter, vilket innebar att de tillhörde en riktning inom islam med stor spridning i Turkiet. Aleviternas tro är påverkad av vissa pre-islamiska trosuppfattningar och skiljer sig från den i Turkiet dominerande sunnidoktrinen i fråga om bl.a. böner, fasta och pilgrimsfärder. Sålunda ber inte aleviterna fem gånger om dagen utan uttrycker sin gudstro genom sånger och danser (*semah*). De går

inte till en moské utan möts i särskilda samlings- och bönerum (*cemevi*), och de betraktar inte en pilgrimsfärd till Mecka som en religiös plikt.

När detta mål anhängiggjordes vid Europadomstolen, gick Eylem i sjunde klassen i en statlig skola, där undervisning i religiös kultur och etik var obligatorisk. Hasan begärde att hon skulle befrias från denna del av undervisningen. Han hänvisade till familjens religion och hävdade att undervisningen i detta skolämne inte var neutral utan grundad på den sunnitiska varianten av islam. Hans framställningar om befrielse avlogs.

Europadomstolen fann att undervisningen om religiös kultur och etik i huvudsak handlade om islam och att den särskilt uppehöll sig vid huvudelement i muslimsk tro såsom trosbekännelsen, de fem dagliga bönerna, ramadan, pilgrimsfärder, änglar och tron på en annan värld. Däremot gavs inte förrän i nionde klassen någon undervisning om den speciella alevitiska formen av islam, trots att en betydande del av befolkningen i Turkiet är aleviter. Europadomstolen fann att undervisningen under sådana förhållanden inte respekterade Hasans religiösa och filosofiska uppfattningar.

Enligt turkisk rättspraxis var det möjligt för kristna och judiska barn att få befrielse från undervisningen i det aktuella skolämnet, vilket enligt Europadomstolens mening var ett tecken på att denna del av undervisningen bedömdes som problematisk för kristna och judiska familjer. Det förhållandet att föräldrar var tvungna att informera skolmyndigheterna om sin trosuppfattning för att få befrielse från undervisningen var i och för sig en olämplig metod för att respektera trosfriheten. Särskilt problematisk var situationen för dem som hade en annan tro än sunnitisk islam men som ändå inte kunde räkna med att få befrielse. Slutsatsen blev att artikel 2 i första tilläggsprotokollet till konventionen hade kränkts.

8. Kanellopoulou mot Grekland (dom 11.10.2007)

Fråga om yttrandefrihet (artikel 10 i konventionen)

Vassiliki Kanellopoulou anklagade läkaren X för medicinsk felbehandling. Bl.a. hävdade hon att det varit felaktigt att utföra en mindre bröstoperation, eftersom hon led av bröstcancer som senare nödvändiggjorde avlägsnande av hennes bröst. Hon väckte skadeståndstalan mot doktor X och den klinik där de operativa ingreppen utförts.

Eftersom doktor X var en välkänd person, väckte fallet uppmärksamhet i pressen. I tidningarna återgavs uttalanden av fru Kanellopoulou. Bl.a. uppgavs hon ha ställt frågan varför doktor X utfört den första operationen trots att han visste att hon hade cancer. Hon skulle också ha påstått att doktor X hade skurit upp hennes hals som om hon varit ett får. Doktor X ansåg uttalandena ärekränkande och väckte talan mot fru Kanellopoulou, som dömdes för ärekränkning till ett villkorligt straff om fem månaders fängelse.

Europadomstolen fann att tidningsartiklarna visserligen kunde ha skadat doktor X:s yrkesmässiga anseende men att intresset av att skydda detta inte var så starkt att det kunde motivera fängelsedom, låt vara att denna var villkorlig. Det måste också beaktas att fru Kanelopoulou hade haft plågsamma upplevelser och att hon med sina uttalanden inte haft annan avsikt än att ge uttryck för sin förtvivlan. Europadomstolen fann att domen mot henne kränkte hennes genom artikel 10 i konventionen skyddade yttrandefrihet.

9. Glas Nadezhda EOOD och Anatoliy Elenkov mot Bulgarien (dom 11.10.2007)

Fråga om yttrandefrihet (artikel 10 i konventionen)

Klagande var bolaget Glas Nadezhda EOOD och dess direktör Anatoliy Elenkov, som tillhörde den protestantiska kyrkan i Bulgarien.

Glas Nadezhda EOOD ansökte hos den statliga telekommissionen om tillstånd att sätta upp en kristen radiostation. Telekommissionen avtog denna begäran med hänvisning till ett beslut av den nationella radio- och televisionskommittén, som hade funnit att den föreslagna radiostationen inte uppfyllde de allmänna kraven för radioverksamhet. Glas Nadezhda EOOD försökte utan framgång få telekommissionens eller radio- och televisionskommitténs beslut ändrat av domstol.

Europadomstolen fann att ingreppet i klagandenas yttrandefrihet hade gjorts genom radio- och televisionskommittén, vars beslut enligt lag var bindande för telekommissionen. Radio- och televisionskommittén hade inte hållit en muntlig förhandling, och dess överläggningar var hemliga. Vidare hade radio- och televisionskommittén i sitt beslut konstaterat att Glas Nadezhda EOOD inte uppfyllde villkoren för radioverksamhet men inte förklarat hur den kommit fram till denna slutsats eller varför den vägrat en sändningslicens. Inte heller hade Glas Nadezhda EOOD kunnat få en domstol att överpröva radio- och televisionskommitténs beslut. Sammantaget fann Europadomstolen att klagandena inte hade åtnjutit tillräckligt skydd mot godtyckliga ingrepp i deras yttrandefrihet och att artikel 10 i konventionen därför blivit kränkt.

10. Bekir-Ousta m.fl. mot Grekland (dom 11.10.2007)

Fråga om föreningsfrihet (artikel 11 i konventionen)

Klagandena, som tillhörde den muslimska minoriteten i västra Thrakien, bildade tillsammans med andra en ideell förening som de kallade för Föreningen för minoritetsungdom i Evros-regionen. Föreningens syfte angavs vara bl.a. att utveckla relationer mellan medlemmarna och att skydda demokrati, mänskliga rättigheter och vänskap särskilt mellan de grekiska och turkiska folken. De grekiska domstolarna vägrade emellertid att registrera föreningen under hänvisning till att Lausannefördraget från 1923 erkände en religiös (muslimsk) men inte en etnisk (turkisk) minoritet i västra Thrakien

och att föreningen kunde skapa intrycket att muslimerna i området var att anse som turkar.

Europadomstolen konstaterade att det inte fanns något i föreningens stadgar som tydde på att medlemmarna verkade för våldsanvändning eller odemokratiska mål. Även om de hade velat främja föreställningen att det fanns en etnisk minoritet i Grekland, kunde detta inte ses som ett hot mot det grekiska samhället. Under sådana förhållanden utgjorde de grekiska domstolarnas vägran att registrera föreningen ett brott mot föreningsfriheten i artikel 11 i konventionen.

11. Bozgan mot Rumänien (dom 11.10.2007)

Fråga om föreningsfrihet (artikel 11 i konventionen)

Bozgan begärde registrering av en förening med namnet "Nationella anti-maffia-gardet". Enligt stadgarna skulle denna förening ha till syfte att "ge medborgarna vägledning om lagliga former av självförsvar för att motverka hotet från organiserad brottslighet". I detta syfte skulle föreningen "genom massmedia identifiera personer engagerade i organiserad brottslighet och skapa en motsvarande databas". Det angavs vidare att föreningen "inte skulle försöka överta de statliga myndigheternas uppgifter". De rumänska domstolarna vägrade registrering med motiveringen att föreningens syften främjade "handlingar som innebar ingrepp i de statliga rättsliga myndigheternas verksamhet och som kunde sträcka sig till att skapa parallella strukturer".

Europadomstolen fann att de rumänska domstolarna hade grundat sina avgöranden på en misstanke om att föreningen avsåg att upprätta strukturer som konkurrerade med statsmakternas verksamhet men att någon sådan avsikt inte fanns angiven i stadgarna. Dessutom skulle det ha varit möjligt för myndigheterna att upplösa föreningen, om det senare visat sig att den ägnade sig åt olaglig verksamhet eller åt verksamhet som stod i strid med stadgarna. Europadomstolens konklusion blev att beslutet att vägra registrering stred mot föreningsfriheten i artikel 11 i konventionen.

12. Nasrullojev mot Ryssland (dom 11.10.2007)

Fråga om frihetsberövande inför utlämning (artikel 5:1 f) i konventionen)

Nasrullojev var flykting från Tadjikistan, där han varit politiskt verksam. Han arresterades i augusti 2003 i Moskva på grund av anklagelser om dråp, människorov och deltagande i väpnad grupp. Brotten skulle ha begåtts under inbördeskrig i Tadjikistan. Han begärdes utlämnad av Tadjikistans regering men motsatte sig utlämning under påståendet att utlämningsframställningen hade politisk grund och att han riskerade dödsstraff om han återvände till Tadjikistan. Hans begäran om asyl i Ryssland avslogs, och de ryska myndigheterna beslöt att utlämna honom. Beslutet verkställdes inte, men Nasrullojev blev kvar i häkte, eftersom de ryska domstolarna ansåg att det inte fanns någon tidsgräns för denna typ av frihetsberövande. Ändå beslöts vid

ett tillfälle i juli 2006 att förlänga hans frihetsberövande med 14 dagar. Detta beslut fastställdes av högre domstol i september 2006, men Nasrullojev hade då redan frigetts i augusti 2006.

Europadomstolen fann det anmärkningsvärt att en rysk domstol, sedan Nasrullojev varit berövad friheten i tre år, funnit det motiverat att förlänga frihetsberövandet med 14 dagar. Det var också märkligt att en domstol fastställt detta beslut trots att Nasrullojev då redan hade frigetts enligt ett annat domstolsbeslut. Det fanns också andra inkonsekvenser i domstolarnas tillämpning av de lagregler som gällde för frihetsberövanden i väntan på utlämning. Sammantaget fann Europadomstolen att Nasrullojev inte hade åtnjutit tillräckligt skydd mot godtycke i fråga om sitt frihetsberövande och att lagen inte hade varit tydlig och förutsebar. Frihetsberövandet var därför inte förenligt med artikel 5:1 f) i konventionen.

13. Wieser och Bicos Beteiligungen GmbH mot Österrike (dom 16.10.2007)

Fråga om rätt till respekt för privatliv (artikel 8 i konventionen)

Klagande var bolaget Bicos Beteiligungen GmbH samt dess ägare och verkställande direktör Wieser, som också var advokat. Bicos var moderbolag till ett annat bolag, Novamed. Båda bolagen sköttes från Wiesers advokatkontor.

Inom ramen för en brottsutredning om olovlig handel med läkemedel företogs en husrannsakan på Wiesers kontor. Syftet var att granska handlingar rörande Bicos och Novamed. I närvaro av Wieser och en representant för den lokala advokatavdelningen eftersöktes dokumentation rörande dessa bolag. Vissa handlingar togs om hand, men när Wieser opponerade sig mot att en viss handling skulle tas i beslag, förseglades handlingen och överlämnades till domstol i enlighet med österrikisk lag. En förteckning över sådana förseglade handlingar upprättades och undertecknades av Wieser och polismännen. En annan del av förrättningen gällde innehållet i Wiesers dator. Vissa filer i datorn kopierades och togs om hand. En dataspecialist och en representant för advokatavdelningen deltog i en del av denna undersökning. En rapport upprättades först i efterhand, och Wieser fick ingen omedelbar information om de åtgärder som vidtogits.

Europadomstolen konstaterade att föreskrifterna i österrikisk lag om husrannsakan enligt rättspraxis tillämpades även på elektroniska data. I förevarande fall hade lagen följts när det gällde pappersdokument men inte vid behandlingen av Wiesers dator. En representant för advokatväsendet hade endast delvis kunnat följa genomgången av datorn, och en rapport hade inte upprättats förrän senare. Wieser hade inte heller fått den information som han var berättigad att få. Eftersom regler som syftade till att eliminera risken för godtycke och att skydda advokatsekretessen inte hade respekterats, hade

Wiesers rätt enligt artikel 8 i konventionen till skydd för sitt privatliv kränkts. Med hänsyn till att Wieser också företrädde bolag som ägdes av Bicos och till att viss beslagtagen information omfattades av advokatsekretess, hade även Bicos utsatts för en kränkning av sin rätt enligt artikel 8 i konventionen.

14. Lindon, Otchakovsky-Laurens och July mot Frankrike (dom 22.10.2007)

Frågor om yttrandefrihet (artikel 10 i konventionen) och rätt till opartisk domstol (artikel 6:1 i konventionen)

Klagande var Lindon, som var författare, Otchakovsky-Laurens, som var styrelseordförande i förlaget P.O.L., samt July, som var redaktionschef i tidningen *Libération*.

I augusti 1998 utgav P.O.L. romanen *Le Procès de Jean-Marie Le Pen*, som skrivits av Lindon. I romanen behandlades rättegången mot en man tillhörande Le Pens parti *Front National* för ett rasistiskt mord på en nordafrikan. Romanen var grundad på verkliga händelser och behandlade frågan om Le Pens ansvar för våldsbrott som begåtts av personer inom hans parti.

Efter anmälan av Front National och Le Pen dömde fransk domstol Otchakovsky-Laurens för ärekränkning och Lindon för medhjälp till ärekränkning att betala böter och skadestånd. Domen fastställdes delvis i högre instans. De uttalanden i boken som befanns ärekränkande var:

- att Le Pen ledde "ett gäng mördare" och att "människorna också skulle ha röstat på Al Capone",
- att Front National använde våld mot alla som lämnade partiet, samt
- att Le Pen var en "vampyr" som "levde på sina väljares bitterhet och ibland också på deras blod" och "på sina fienders blod" samt att han var en lögnare som kränkte sina motståndare för att avvärja anklagelser mot honom själv.

I november 1999 publicerade *Libération* en petition i vilken ett stort antal författare protesterade mot domen mot Lindon och Otchakovsky-Laurens. I petitionen återgavs de nämnda uttalandena om Le Pen och Front National och bestreds att uttalandena varit ärekränkande. Med anledning av publiceringen i tidningen fann fransk domstol att även July var skyldig till ärekränkning och dömde honom att betala skadestånd för att han återgett de kritiserade uttalandena i romanen. Domen mot July fastställdes med motiveringen att uttalanden som domstol funnit ärekränkande hade publicerats på nytt.

Europadomstolen framhöll att politiker och politiska partier måste kunna tåla även hårda angrepp. Le Pen själv hade ofta uttalat sig på ett provokativt sätt och hade straffats flera gånger för rasistiska uttalanden eller för att han bagatelliserat krigsförbrytelser och brott mot mänskligheten. Trots detta fanns det en gräns för vilka angrepp som

Le Pen och hans parti behövde tåla, och denna gräns hade överskridits genom påståenden att Le Pen ledde ett gäng av mördare och att han som vampyr levde på andras blod. Europadomstolen fann därför att domen mot Lindon och Otchakovsky-Laurens inte stred mot artikel 10 i konventionen. När det gällde domen mot July konstaterade Europadomstolen att spridningen av de kränkande uttalandena i en stor tidning var ägnad att påverka allmänheten och att det därför kunde anses rimligt att July ådömts måttliga böter och ett måttligt skadestånd med avseende på denna publicering. Något brott mot artikel 10 i konventionen förelåg därför inte heller i fråga om July.

Europadomstolen prövade också frågan om den appellationsdomstol som fastställt domen mot July kunde anses ha varit opartisk trots att två av domarna dessförinnan hade deltagit i överprövningen av domen mot Lindon och Otchakovsky-Laurens. Europadomstolen hade förståelse för att detta förhållande kunde ha skapat tvivel hos July men fann att sådana tvivel inte varit objektivt berättigade med hänsyn till de skillnader som förelåg mellan de båda målen. Slutsatsen blev alltså att artikel 6:1 i konventionen inte hade kränkts.

15. Flux och Samson mot Moldavien (dom 23.10.2007)

Fråga om yttrandefrihet (artikel 10 i konventionen)

Tidningen Flux publicerade en artikel om problem som Aurelia Samson och andra haft med sin granne G.C., som var en f.d. minister för byggnadsverksamhet. I artikeln hävdades att G.C. hade berikat sig på andras bekostnad och att han hade ägnat sig åt att bygga ståtliga hus utan hänsyn till sina grannars intressen.

G.C. väckte skadeståndstalan mot Flux, men innan målet var avgjort, infördes en ursäkt i tidningen. De moldaviska domstolarna ålade därefter Flux att i tidningen ta tillbaka sina uttalanden och att betala visst skadestånd.

Europadomstolen fann att uttalandena i tidningsartikeln i huvudsak var värdeomdömen om G.C:s byggnadsverksamhet och dess påverkan på grannarna. Det var inte möjligt att kräva sanningsbevisning i fråga om värdeomdömen, och artikeln hade dessutom varit avfattad i balanserad ton. Den hade återgett båda parternas uppfattningar och även innehållit viss kritik mot Aurelia Samson. Flux hade således behandlat problemen på ett ansvarsfullt sätt, låt vara att det i artikeln förekommit vissa överdrifter och tillspetsade omdömen. Artikeln gällde också frågor av allmänt intresse. Med hänsyn till dessa omständigheter och till att Flux hade publicerat en ursäkt fann Europadomstolen att de moldaviska domstolarnas dom mot Flux var oförenlig med yttrandefriheten i artikel 10 i konventionen.

16. Van Vondel mot Nederländerna (dom 25.10.2007)*Fråga om rätt till respekt för privatliv (artikel 8 i konventionen)*

Van Vondel tjänstgjorde som polis i en regional polisiär avdelning. I hans befattning ingick spaningsverksamhet rörande grov organiserad brottslighet. I en parlamentarisk utredningsrapport kritiserades de metoder som använts vid denna spaning. Bl.a. påstods Van Vondel ha uppmanat en informatör i Belgien att starta en fruktjuicefabrik i Ecuador, troligen i syfte att kontrollera narkotikaleveranser, utan att informera sina överordnade eller åklagarmyndigheten om detta. Van Vondel dömdes senare till straff för att ha lämnat felaktiga uppgifter under den parlamentariska utredningen och för att ha sökt påverka den nämnde informatören om hur han skulle uttala sig under utredningen.

Vid Europadomstolen klagade Van Vondel över att de telefonsamtal han fört med informatören i Belgien hade spelats in och utgjort bevisning mot honom.

Europadomstolen konstaterade att det var informatören som hade spelat in sina samtal med Van Vondel men att han gjort detta i samråd med myndigheterna som i vart fall vid något tillfälle hade gett honom instruktioner om vilken information han skulle söka få från Van Vondel. Europadomstolen fann att ett sådant agerande från myndigheternas sida inte hade haft stöd i lag och att Van Vondel därför hade utsatts för ingrepp i sin rätt till respekt för privatlivet i strid med artikel 8 i konventionen.

17. Lepojic mot Serbien (dom 6.11.2007)*Fråga om yttrandefrihet (artikel 10 i konventionen)*

Lepojic, som var ordförande i lokalavdelningen för ett politiskt parti, publicerade i samband med val år 2002 en artikel om en borgmästare. I artikeln, som hade titeln "En despotisk borgmästare", anklagade han borgmästaren för brottsligt handlande. Han gjorde gällande att borgmästaren hade missbrukat sin ställning som chef för ett statligt bolag och grovt slösat med allmänna medel. För dessa uttalanden dömdes Lepojic till villkorliga böter och skadestånd, och han förpliktades att betala kostnaderna för rättegången. Den serbiska domstolen åberopade som motivering bl.a. att borgmästaren hade större anspråk än en vanlig medborgare på skydd för sitt rykte.

Europadomstolen konstaterade att artikeln hade skrivits av Lepojic som politiker under en valkampanj. Borgmästaren var en offentlig person, och Lepojic hade haft viss grund för sina uttalanden. Artikeln hade gällt frågor av allmänt intresse. Dessutom hade Lepojic förpliktats att betala mycket höga belopp i skadestånd och kostnadsersättning samt villkorligt ådömts böter, som under vissa omständigheter kunde förvandlas till fängelse. Under dessa omständigheter och med hänsyn till den serbiska domstolens tivelaktiga uttalande om att borgmästaren var berättigad till särskilt starkt skydd för sitt rykte fann

Europadomstolen att domen mot Lepojic stred mot hans enligt artikel 10 i konventionen skyddade yttrandefrihet.

18. Bugajny m.fl. mot Polen (dom 6.11.2007)

Fråga om rätt till egendom (artikel 1 i första tilläggsprotokollet)

Klagandena ägde ett bolag som i sin tur var ägare till fast egendom i Poznan. Bolaget ansökte hos de lokala myndigheterna om tillstånd att bebygga marken för bostadsändamål. Detta ledde till att vissa delar av marken av myndigheterna anvisades för anläggning av vägar. Bolaget begärde då att dessa markpartier skulle exproprieras och att ersättning skulle utbetalas till bolaget, men denna begäran avsågs.

Europadomstolen konstaterade att klagandena genom sitt bolag hade inte bara fått bära kostnaden för anläggning och underhåll av vägar utan också tvingats finna sig i att de vägar de bekostat kunde fritt användas av allmänheten. Europadomstolen fann att klagandena härigenom fått bära en oproportionerlig börda och att deras rätt enligt artikel 1 i första tilläggsprotokollet till konventionen till respekt för sin egendom härigenom hade kränkts.

19. Perry mot Lettland (dom 8.11.2007)

Fråga om religionsfrihet (artikel 9 i konventionen)

Perry var en amerikansk pastor tillhörande en federation av protestantiska samfund kallad *Morning Star International*. År 1997 upprättade han en filial i Lettland som i januari 1998 beviljades registrering som en församling. Perry fick också temporärt uppehållstillstånd i Lettland. I juli 2000 fattades beslut om att inte förlänga hans uppehållstillstånd, men kort därefter fick han på nytt ett uppehållstillstånd, som emellertid inte berättigade honom att ägna sig åt religiös verksamhet i landet. Han tvingades därför att lämna sin befattning som pastor.

Europadomstolen konstaterade att den lagbestämmelse som legat till grund för besluten om Perrys uppehållstillstånd gjorde det möjligt att under vissa förhållanden vägra uppehållstillstånd men inte att meddela ett uppehållstillstånd som innefattade restriktioner i fråga om den verksamhet som fick utövas i Lettland. Det hade således inte funnits stöd i lettisk lag för att i samband med förlängning av Perrys uppehållstillstånd förbjuda honom att bedriva religiös verksamhet i Lettland. Inskränkningen i hans religionsfrihet hade således inte haft stöd i lag och stred därmed mot artikel 9 i konventionen.

20. Biondic mot Kroatien (dom 8.11.2007)

Fråga om rätt till rättvis rättegång (artikel 6:1 i konventionen)

Sedan Ivanka Biondics man avlidit, förklarade en kroatisk distriktsdomstol den 10 november 1997 att Ivanka och hennes dotter var enda arvingar och fördelade egendomen mellan dem i lika delar. Den 29 november 1997 väckte K.D. vid distriktsdomstolen talan mot dem un-

der påstående att han var utomäktenskaplig son till den avlidne och därför hade rätt till en tredjedel av kvarlåtenskapen. Ivanka bestred yrkandet och gjorde dessutom gällande att viss egendom som hon förvärvat under äktenskapet i vart fall inte skulle ingå i skiftet. I maj 1999 biföll domstolen K.D:s talan och avslog Ivankas yrkande om att viss egendom skulle undantas, eftersom detta yrkande inte hade framställts i den process som lett fram till avgörandet den 10 november 1997.

Europadomstolen konstaterade att den kroatiska domstolens avgörande stred mot tidigare avgöranden av den kroatiska högsta domstolen som funnit att avgöranden i arvsmål inte var bindande i förhållande till arvingar som inte varit parter i dessa mål. I förhållande till K.D. borde därför den kroatiska domstolen ha prövat Ivankas yrkande om undantagande av viss egendom, och genom att så inte skett hade hon berövats sin rätt enligt artikel 6:1 i konventionen till en rättvis rättegång.

21. de la Fuente Ariza mot Spanien (dom 8.11.2007)

Fråga om rätt till rättvis rättegång (artikel 6:1 i konventionen)

de la Fuente Ariza åtalades för ekonomiska brott och förfalskning. Han bestred ansvar och åberopade olika bevis, bl.a. vissa vittnesförklaringar. Den spanska domstolen tillät en del av bevisningen men avisade andra erbjudna bevis på grund av att de saknade relevans. Det angavs vidare att beslut om detta inte kunde överklagas. Sedan de la Fuente Ariza dömts för de åtalade gärningarna, anförde han författningsbesvär vid Författningsdomstolen, men dessa besvär avisades på grund av att han inte hade använt sig av ett särskilt rättsmedel — *súplica* — mot beslutet att avvisa bevisning.

Europadomstolen fann att Författningsdomstolens beslut att avvisa författningsbesvären på grund av att de la Fuente Ariza inte hade uttömt rättsmedlen mot ett beslut som, enligt vad som tidigare angetts, inte kunde överklagas visade på en brist på tydlighet i fråga om de regler som gällde. Författningsdomstolens beslut innebar därför att de la Fuente Ariza hade berövats sin rätt till domstolsprövning i strid med artikel 6:1 i konventionen.

22. Bocellari och Rizza mot Italien (dom 13.11.2007)

Fråga om rätt till offentlig förhandling (artikel 6:1 i konventionen)

Bocellari åtalades för medhjälp till narkotikabrott, ocker och penningtvätt. Parallellt förde åklagaren en talan om tvångsätgärder mot Bocellari och hans hustru Wilma Rizza. Detta förfarande ledde till att Bocellari ställdes under polisövervakning och sattes i husarrest samt till att viss egendom tillhörande makarna konfiskerades.

Vid Europadomstolen klagade Bocellari och hans hustru över att förfarandet om tvångsmedel inte hade varit offentligt.

Europadomstolen framhöll att ett offentligt förfarande är ägnat att ge skydd mot hemlig rättskipning och att skapa förtroende för rättsväsendet. Det kunde finnas skäl för att avvika från principen om offentlighet, men det borde åtminstone finnas en möjlighet för part att i ärenden om tvångsmedel begära offentlig handläggning. I förevarande fall hade emellertid italiensk lag uteslutit att handläggningen skulle vara offentlig, och på grund härav ansåg Europadomstolen att artikel 6:1 i konventionen hade kränkts.

23. Driza och Ramadhi m.fl., båda mot Albanien (domar 13.11.2007)

Frågor om rätt till rättvis rättegång (artikel 6:1 i konventionen) och rätt till egendom (artikel 1 i första tilläggsprotokollet)

Båda fallen gällde restitution av fast egendom som exproprierats under den kommunistiska regimen i Albanien. I fallet Driza förklarades Driza genom lagakraftäggande dom berättigad att återfå viss fast egendom, men domen ändrades senare av Högsta domstolen inom ramen för dess övervakande kompetens. I stället förklarades Driza berättigad till skadestånd, som emellertid aldrig utbetalades till honom. I fallet Ramadhi förklarades tre av klagandena av en administrativ kommission berättigad till restitution av viss mark, men de erhöll inte marken eftersom den hade överlåtits till andra. Europadomstolen konstaterade att det i båda fallen förelåg brott mot rätten enligt artikel 6:1 i konventionen till en rättvis rättegång och till rätten i artikel 1 i första tilläggsprotokollet till konventionen till respekt för egendom.

Europadomstolen erinrade vidare om att de två målen visade på ett allmänt problem som berörda många invånare i Albanien, vilket bl.a. framgick av att ett stort antal liknande mål var anhängiga vid Europadomstolen. Albanien var enligt artikel 46 i konventionen skyldigt inte bara att betala ersättning till berörda parter utan också att ändra sin rättsordning på sådant sätt att Europadomstolen inte nödgas konstatera liknande brott i ett stort antal liknande fall. Europadomstolen förklarade att Albanien borde införa ett adekvat rättsmedel som gjorde det möjligt att skyndsamt få restitution av egendom eller skadestånd för detta slags kränkningar av konventionen.

24. D.H. m.fl. mot Tjeckiska republiken (dom 13.11.2007)

Fråga om diskriminering (artikel 14 i konventionen) rörande rätt till undervisning (artikel 2 i första tilläggsprotokollet)

Domen grundade sig på omprövning i stor kammare av en dom som meddelats den 7 februari 2006 av Europadomstolen i vanlig sammansättning. Beträffande sakförhållandena hänvisas till SvJT 2006 s. 529. Europadomstolen i sin större sammansättning kom emellertid till annat resultat än den mindre kammaren.

Europadomstolen framhöll att den romska folkgruppen var en speciellt utsatt och sårbar minoritet som var i behov av särskilt skydd, bl.a. på undervisningens område. Vidare konstaterade Europadomstolen

stolen att antalet romska barn i tjeckiska specialskolor var oproportionerligt högt och att de romska barnen utgjorde en majoritet bland eleverna i dessa skolor. Vad som påvisats av klagandena skapade en stark presumtion för att det här var fråga om indirekt diskriminering, och det fick därför anses ankomma på tjeckiska regeringen att styrka att placeringen grundade sig på objektiva faktorer som inte hade något att göra med barnens etniska ursprung.

Europadomstolen konstaterade att placeringen i specialskolor hade föregåtts av tester för samtliga berörda barn men fann det föreligga en risk för att testresultaten inte hade värderats med hänsyn till de romska barnens speciella bakgrund. Det var inte heller klart att de föräldrar till romska barn som samtyckt till placering i specialskolor hade förstått innebörden av placeringen och kunnat värdera följderna av att de gav sitt samtycke. Under alla förhållanden var det enligt Europadomstolens mening inte möjligt att ge rättslig effekt åt att en person avstod från sin rätt att inte utsättas för diskriminering, eftersom detta skulle strida mot ett viktigt allmänt intresse. Följaktligen kunde det inte anses visat att olikheten i behandling av romska och icke-romska barn varit objektivt berättigad. Slutsatsen blev att klagandenas barn utsatts för diskriminering enligt artikel 14 i konventionen med avseende på rätten till undervisning i artikel 2 i första tilläggsprotokollet till konventionen.

25. Pfeifer mot Österrike (dom 15.11.2007)

Fråga om rätt till respekt för privatliv (artikel 8 i konventionen)

Pfeifer var journalist och utgivare av en judisk tidskrift. I en artikel i tidskriften framförde han stark kritik mot en professor som hade hävdade att judarna år 1933 hade förklarat Tyskland krig och som dessutom hade bagatelliserat naziregimens brott. Professorn väckte talan mot Pfeifer för ärekränkning, men denne frikändes. Därefter väcktes allmänt åtal mot professorn för brott mot lagen om förbud mot nationalsocialism. Professorn berövade sig livet kort tid innan rättegången mot honom skulle börja.

I en artikel i tidskriften *Zur Zeit* gjordes gällande att Pfeifer genom sitt angrepp på professorn hade bedrivit människo jakt och orsakat professorns död. Pfeifer väckte ärekränkningstalan mot det bolag som ägde tidskriften men fick inte bifall till sin talan. Den österrikiska domstolen anförde som motivering bl.a. att de faktiska omständigheterna var sådana att det var rimligt att anse Pfeifer ha ett visst moraliskt ansvar för professorns död och att artikeln i tidskriften föll inom ramen för vad som var tillåten kritik enligt artikel 10 i konventionen. Under tiden hade chefredaktören för tidskriften i ett brev till prenumeranterna hemställt om finansiellt stöd under hänvisning till att en grupp antifascister sökte skada tidskriften genom att sprida falsk information och initiera domstolsprocesser. I brevet angavs att Pfeifer och ett antal andra personer bedrev "jakt" och att de hade drivit pro-

fessorn in i döden. Pfeifer väckte på nytt talan för ärekränkning, men hans talan ogillades även denna gång.

Europadomstolen konstaterade att en persons rätt till skydd för sitt goda namn och rykte omfattas av rätten till respekt för privatlivet i artikel 8 i konventionen. Även uttalanden som chockerar och kränker kan åtnjuta skydd enligt artikel 10 i konventionen, men i detta fall var beskyllningen att Pfeifer skulle ha drivit professorn till att begå självmord av utomordentligt allvarlig art. Det hade inte heller visats att det fanns ett orsakssamband mellan Pfeifers artikel och professorns död. Genom att påstå detta hade chefredaktören överskridit rimliga gränser och anklagat Pfeifer för ett närmast brottsligt handlande.

Sammanfattningsvis ansåg Europadomstolen att den österrikiska domstolens motivering för att ogilla Pfeifers ärekränkningstalan inte respekterade Pfeifers rätt till skydd för sitt goda namn och rykte och konkluderade att hans rätt enligt artikel 8 i konventionen till respekt för sitt privatliv hade kränkts.

26. Galstyan mot Armenien (dom 15.11.2007)

Frågor om rätt till rättvis rättegång (artikel 6:1 i konventionen), rätt att förbereda sitt försvar (artikel 6:3 b) i konventionen), rätt att försvara sig genom rättegångsbiträde (artikel 6:3 c) i konventionen), mötesfrihet (artikel 11 i konventionen) och rätt till överklagande av brottmålsdom (artikel 2 i protokoll nr 7)

Efter presidentvalet i Armenien i februari-mars 2003 deltog Galstyan i ett antal protestmöten i Jerevan. Han arresterades i samband med ett sådant möte och fördes till en polisstation. Efter några timmar ställdes han inför en domare som dömde honom till tre dagars frihetsberövande för att han hindrat trafiken och fört oväsen. Han undertecknade en förklaring om att han avstod från bistånd av en försvarare.

Europadomstolen konstaterade att friheten att delta i fredliga sammankomster utgör hinder mot att döma en person till påföljd för deltagande i en demonstration som inte hade förbjudits, såvida inte personen i fråga begått en klandervärd handling. I detta fall kunde Galstyan inte klandras för att ha hindrat trafiken, eftersom det rörde sig om en omfattande demonstration som i sig utgjorde ett hinder för trafiken och som polisen inte sökt upplösa av detta skäl. Inte heller hänvisningen till att Galstyan fört oväsen verkade övertygande, eftersom det var självklart att det vid en massdemonstration uppkom buller. Det hade inte påståtts att Galstyan uppmanat till våld eller uttalat sig på ett förkastligt sätt. Slutsatsen blev att Galstyan hade straffats för att han varit närvarande vid demonstrationen och gett den sitt stöd, och en sådan bestraffning stred mot artikel 11 i konventionen.

Europadomstolen fann vidare att Galstyan enligt armenisk lag eller praxis inte hade haft en tydligt angiven rätt att överklaga straffet, eftersom det inte fanns något föreskriven procedur för överklagande

inom bestämd tidsfrist. Följaktligen hade även artikel 2 i protokoll nr 7 till konventionen kränkts.

27. Flux mot Moldavien (dom 20.11.2007)

Fråga om yttrandefrihet (artikel 10 i konventionen)

Dagstidningen Flux dömdes för ärekränkning med anledning av en artikel som kritiserade ändringar i systemet för beskattning av bränsleimport. I artikeln hävdades att ändringarna gynnade de stora bränsleimportörerna och att Victor Stepaniuc, ledaren för kommunistpartiet som hade majoritet i det moldaviska parlamentet, och Vadim Misin, som var parlamentets vice talman, hade bjudits på en lyxmiddag av en av de stora bränsleimportörerna. Tidningen dömdes för ärekränkning att betala ett högt skadestånd till Stepaniuc.

Europadomstolen fann inte skäl att ifrågasätta att den kritiserade middagen hade ägt rum, och det var också klart att lagen hade ändrats på det sätt som angetts i tidningsartikeln. Det hade inte varit möjligt för tidningen att ett år efter händelsen bevisa vem som hade betalat middagen, men artikeln hade i övrigt haft tillräckligt stöd i de faktiska omständigheterna. Artikeln hade också gällt frågor av stort allmänt intresse. Ett högt skadestånd hade utdömts utan att Stepaniuc hörts om vilken skada han faktiskt lidit. Under dessa omständigheter fann Europadomstolen att tidningens genom artikel 10 i konventionen skyddade yttrandefrihet hade kränkts.

28. Filipovic mot Serbien (dom 20.11.2007)

Fråga om yttrandefrihet (artikel 10 i konventionen)

Filipovic var skatteinspektör och vice ordförande i en lokalavdelning av det kristdemokratiska partiet. I mars 2001 deltog han i ett offentligt möte vars syfte angavs vara att värdera hur kommunen Babusnica fungerade. Vid mötet uppmanades deltagarna att tala öppet och framföra synpunkter. Filipovic förklarade att borgmästaren P.J. hade förskingrat ett större penningbelopp och att han inte var lämplig som borgmästare. Som skatteinspektör hade Filipovic kunnat konstatera vissa oegentligheter rörande ett statsägt bolag som leddes av borgmästaren, och om detta hade han gjort en brottsanmälan i juni 1996. Med anledning av dessa uttalanden dömdes Filipovic för ärekränkning att betala skadestånd.

Europadomstolen konstaterade att Filipovic var en politiker som hade tagit upp frågor av allmänt intresse vid ett möte där deltagarna hade uppmanats att framföra synpunkter på hur kommunen fungerade. Han hade kritiserat borgmästaren, som var en offentlig befattningshavare och dessutom chef för ett stort statligt företag. Dessutom hade Filipovic haft anledning att tro att borgmästaren hade varit inblandad i skattebrott. Med hänsyn härtill och till att Filipovic ålagts betala ett högt skadestånd fann Europadomstolen att hans yttrandefrihet enligt artikel 10 i konventionen hade kränkts.

29. Gault mot Förenade Konungariket (dom 20.11.2007)

Fråga om häktning (artikel 5:3 i konventionen)

Lesley Ann Gault åtalades för medhjälp till mord på sin man. Hon frigavs mot borgen i avvaktan på rättegången. Eftersom juryn inte var enig om hennes skuld, hänsköts målet till en andra rättegång inför en ny jury. Denna gång fann juryns majoritet henne skyldig till mord och dömde henne till livstids fängelse. Emellertid upphävdes domen av appellationsdomstolen, som beslöt att åtalet skulle prövas vid en tredje rättegång. Lesley Ann Gault begärde att bli frigiven mot borgen, och åklagaren förklarade sig inte ha någon invändning mot denna begäran. Trots detta vägrades hon frigivning med motiveringen att hon genom en majoritetsdom hade funnits skyldig till mord och att en ny rättegång skulle äga rum inom kort. Frågan vid Europadomstolen var om hennes fortsatta häktning var förenlig med artikel 5:3 i konventionen.

Europadomstolen konstaterade att det förhållandet att rättegången var nära förestående inte var ett skäl att vägra frigivning mot borgen, eftersom artikel 5:3 i konventionen inte ger myndigheterna ett val mellan rättegång inom skälig tid och frigivning i avvaktan på rättegången. Risken för att hon skulle avvika kunde inte heller anses ha varit större än tidigare, och åklagaren hade inte haft något att invända mot hennes frigivning. Skälen för fortsatt frihetsberövande var därför inte tillräckliga, och Europadomstolen konkluderade att artikel 5:3 i konventionen hade kränkts.

30. Voskuil mot Nederländerna (dom 22.11.2007)

Fråga om yttrandefrihet (artikel 10 i konventionen)

Voskuil, som var journalist, och en kollega till honom publicerade gemensamt två tidningsartiklar i vilka de angav att det kanske inte varit en slump att polisen i Amsterdam hade påträffat vapen i en våning dit de kallats för att kontrollera ett vattenläckage. I den ena artikeln citerade de en polisman som uppgett att det påstådda läckaget hade arrangerats för att de skulle få tillträde till våningen. Under den följande rättegången mot tre personer för vapenbrott kallades Voskuil för att höras som vittne. Han uppmanades av domstolen att röja identiteten på den polisman som han fått uppgifter från men vägrade att göra detta. På grund av hans vägran beslöt domstolen att häkta honom.

Europadomstolen framhöll att skyddet av journalisters källor är en av de viktigaste förutsättningarna för pressens frihet och möjligheter att inhämta och sprida information i frågor av allmänt intresse. Följaktligen kunde ett åläggande att röja en källa vara berättigat endast om ett starkt allmänt intresse motiverade detta. I det aktuella fallet hade skälen för att förplikta Voskuil att röja sin källa varit bl.a. att skydda Amsterdampolisens integritet. I detta hänseende konstate-

rade Europadomstolen att polisens eventuella användning av olagliga metoder var just en sådan företeelse som allmänheten borde bli informerad om. De nederländska myndigheterna hade gått långt för att tvinga Voskuil att lämna upplysningar, och detta var klart ägnat att avhålla dem som i framtiden fick kännedom om olagligheter från att lämna upplysningar om dem till pressen. Sammantaget fann Europadomstolen att myndigheternas intresse av att få kännedom om Voskuils källa inte hade vägt tyngre än Voskuils intresse av att hemlighålla sin källa. Slutsatsen blev därför att Voskuils yttrandefrihet enligt artikel 10 i konventionen hade kränkts.

31. Desjardin mot Frankrike (dom 22.11.2007)

Fråga om yttrandefrihet (artikel 10 i konventionen)

I ett lokalt val ställde Desjardin upp som kandidat för det gröna partiet (*Les Verts*). Under valkampanjen spred han pamfletter i vilka han bl.a. uttalade sympati för invånarna i en kommun som hade gjort sig av med sin borgmästare på grund av att denne hade förorenat kommunens vattenreserver. De franska domstolarna fann uttalandet ärekränkande mot den f.d. borgmästaren och dömde Desjardin till böter och skadestånd.

Europadomstolen erinrade om yttrandefrihetens betydelse i den politiska debatten och fäste särskild vikt vid att Desjardin kandiderat till ett politiskt uppdrag och gjort sitt uttalande inom ramen för en valkampanj. Även om det kritiserade uttalandet var tillspetsat, överskred det inte yttrandefrihetens gränser. Europadomstolens slutsats blev därför att artikel 10 i konventionen hade kränkts.

32. Nedelcho Popov mot Bulgarien (dom 22.11.2007)

Fråga om rätt till domstolsprövning (artikel 6:1 i konventionen)

Nedelcho Popov var anställd som rådgivare i ett regeringsdepartement men uppsades från sin anställning. Han ansåg emellertid att hans tidigare tidsbegränsade anställning hade övergått till att bli en permanent anställning och att uppsägningen därför stred mot anställningsvillkoren. Enligt dåvarande bulgarisk lag kunde anställningstvister inom regeringsdepartementen inte överprövas av domstol, vilket enligt Europadomstolens mening medförde att Popov inte hade åtnjutit sin rätt till domstolsprövning enligt artikel 6:1 i konventionen.

33. Asan mot Turkiet (dom 27.11.2007)

Fråga om yttrandefrihet (artikel 10 i konventionen)

Asan publicerade år 1996 en bok om den pontiska kulturen i provinsen Trabzon. En andra upplaga av boken utkom år 2000. Boken behandlades i ett televisionsprogram i vilket Asan anklagades för att vara förrädare på grund av sin välvilliga inställning till Grekland och för att vilja återinföra ortodox kristendom i en muslimsk region. Bo-

ken togs i beslag, och Asan åtalades i mars 2002 för att ha spritt separatistisk propaganda. I augusti 2003 frikändes han, varvid även beslaget på boken upphävdes.

Europadomstolen konstaterade att boken hade gällt frågor av allmänt intresse och att den första upplagan inte hade föranlett något ingripande från myndigheternas sida. Ingen ändring hade skett i fråga om bokens budskap, och ingripandet mot den andra upplagan berodde enbart på den uppmärksamhet som boken dåmera fått i massmedia. Europadomstolen fann att ingripandet stred mot artikel 10 i konventionen.

34. Nur Radyo Ve Televizyon Yayinciligi A.S. mot Turkiet (dom 27.11.2007)

Fråga om yttrandefrihet (artikel 10 i konventionen)

Radio- och televisionsföretaget Nur Radyo Ve Televizyon Yayinciligi A.S. fick sitt sändningstillstånd suspenderat på grund av att det i ett program förekommit kommentarer av en företrädare för en religiös minoritet, som gick ut på att en jordbävning i vilken tusentals människor omkommit varit en varning från Allah riktad mot Allahs fiender.

Europadomstolen fann att kommentarerna i fråga visserligen hade varit sårande för många men inte innefattat någon uppmaning till våld eller hat. Ingripandet mot företaget var därför oproportionerligt och stred mot artikel 10 i konventionen.

35. Tillack mot Belgien (dom 27.11.2007)

Fråga om yttrandefrihet (artikel 10 i konventionen)

Tillack, som var journalist, publicerade i den tyska tidskriften *Stern* två artiklar baserade på konfidentiella handlingar tillhörande Europeiska byrån för bedrägeribekämpning (OLAF). I den första artikeln återgavs en europeisk tjänstemans uppgifter om oegentligheter i europeiska institutioner, och i den andra artikeln behandlades de interna utredningar som OLAF genomfört med anledning av dessa uppgifter.

På grund av sina artiklar misstänktes Tillack för att ha med mutor förmått en tjänsteman att lämna ut hemlig information, och inom ramen för brottsutredningen gjordes husrannsakan både i hans hem och på hans arbetsplats, varvid stora mängder handlingar, två datorer, fyra mobiltelefoner och annat material togs i beslag.

Europadomstolen fann att syftet med de vidtagna tvångsåtgärderna hade varit att få fram uppgifter om källan till den information som Tillack publicerat i sina artiklar. Europadomstolen framhöll att en journalists rätt att inte röja sina källor inte var ett privilegium utan en del av informationsfriheten som måste behandlas med yttersta försiktighet. På grund härav och med hänsyn till den stora mängd egendom som tagits i beslag fann Europadomstolen att Tillacks genom artikel 10 i konventionen skyddade yttrandefrihet hade kränkts.

36. Luczak mot Polen (dom 27.11.2007)

Fråga om diskriminering (artikel 14 i konventionen) med avseende på rätt till egendom (artikel 1 i första tilläggsprotokollet)

Luczak var fransk medborgare av polskt ursprung. Han köpte en jordbruksfastighet i Polen men vägrades anslutning till de polska böndernas socialförsäkringssystem på grund av att han inte var polsk medborgare.

Europadomstolen konstaterade att Luczak var bosatt i Polen där han i fråga om levnadsomständigheter kunde jämföras med andra jordbrukare som var polska medborgare. Att vägra honom socialt skydd enbart på grund av hans medborgarskap kunde inte anses tillåtligt annat än under extraordinära förhållanden, vilka inte förelåg i detta fall. Slutsatsen blev därför att han utsatts för diskriminering i strid med artikel 14 i konventionen med avseende på sin rätt till egendom enligt artikel 1 i första tilläggsprotokollet till konventionen.

37. Timpul Info-Magazin och Anghel mot Moldavien (dom 27.11.2007)

Fråga om yttrandefrihet (artikel 10 i konventionen)

Klagande var tidningen Timpul Info-Magazin och Alina Anghel, som hade publicerat en artikel i tidningen. I artikeln hade hon kritiserat den moldaviska regeringens inköp av lyxbilar, bl.a. från den privata investeringsfonden D.H. som påstods ha berikat sig på dessa affärer.

Sedan D.H. och bolaget D.P., som hade intressen i D.H., väckt ärekränkningstalan mot klagandena, förbjöds dessa att publicera något mera om D.H. och D.P., varjämte tidningens kontorsutrustning togs i beslag och dess bankkonto frystes. Den moldaviska domstolen meddelade dom till förmån för D.H. och D.P., eftersom den bl.a. tolkade artikeln så att det påstods att D.H. och D.P. gjort sig skyldiga till bestickning, vilket skadade deras yrkesmässiga anseende.

Alina Anghel drog tillbaka sitt klagomål till Europadomstolen, som därför endast prövade tidningens klagomål över brott mot yttrandefriheten.

Europadomstolen fann att artikeln hade skrivits i god tro och att den inte syftat till att kränka D.H. utan att kritisera regeringen i en fråga av allmänt intresse, nämligen användningen av offentliga medel. Artikelns innehåll var i huvudsak korrekt, och när det gällde frågan om korruption hade det i artikeln uttryckligen angetts att det var fråga om rykten som kunde vara otillförlitliga. De transaktioner som kritiserats var dessutom sådana att de kunde ge anledning till spekulationer om bakgrunden, vilket kunde motivera att tidningen återgav även obekräftade rykten. Sammantaget fann Europadomstolen att domen mot tidningen utgjorde ett ingrepp i yttrandefriheten som stred mot artikel 10 i konventionen.

38. Brecknell, McCartney, McGrath, O'Dowd och Reavey, samtliga mot Förenade Konungariket (domar 27.11.2007)

Frågor om rätt till liv (artikel 2 i konventionen)

Bakgrunden till dessa mål var händelser som inträffat på Nordirland åren 1975 och 1976. I fallen Brecknell, McCartney, O'Dowd och Reavey var det fråga om anhöriga till klagandena som hade dödats genom beskjutning eller bomber, och i fallet McGrath var det klaganden själv som skadats genom beskjutning och som utsatts för livsfara genom att en bomb placerats i hans närhet. År 1999 framkom nya uppgifter som tydde på att nordirländska säkerhetsstyrkor kunde ha varit inblandade i dessa våldshandlingar. Utredningar genomfördes under åren 1999–2001 av polisstyrkan *Royal Ulster Constabulary* (RUC), men någon ny bevisning av betydelse framkom inte. Utredningarna övertogs senare av andra polisorgan men blev i huvudsak resultatlösa.

Europadomstolen pekade på skyldigheten att göra utredningar om dödsfall för vilka statliga myndigheter kunde vara ansvariga. I detta fall hade nya uppgifter framkommit först långt efter händelserna, men myndigheterna hade ändå bort vara uppmärksamma på information eller material som kunde visa att resultaten av tidigare undersökningar varit oriktiga eller ofullständiga. Samtidigt fick inte skyldigheten att utreda äldre händelseförlopp göras så vidsträckt att den ålade myndigheterna en omöjlig eller oproportionerlig börda. Vilka åtgärder som det var rimligt att vidta berodde på omständigheterna. Myndigheterna hade bl.a. att beakta möjligheterna att få framgång med ett åtal.

Europadomstolen fann att det i det aktuella fallet hade framkommit plausibla uppgifter om att säkerhetsstyrkorna hade varit inblandade i de händelser som lett till att personer dödats eller utsatts för livsfara. Uppgifterna hade föranlett utredningar, men ansvaret för dessa hade till en början anförtrotts RUC, som enligt de nya uppgifter som framkommit skulle ha varit inblandat i händelserna i fråga. RUC kunde därför inte ses som opartiskt i detta sammanhang, och de utredningar som genomförts uppfyllde inte de krav som följde av artikel 2 i konventionen.

39. Urbarska obec Trencianske Biskupice mot Slovakien (dom 27.11.2007)

Fråga om rätt till egendom (artikel 1 i första tilläggsprotokollet)

Klaganden, Urbarska obec Trencianske Biskupice, var en förening av markägare i Trencín som under den kommunistiska regimen i Tjeckoslovakien hade tvingats att utan ersättning avstå från att bruka sin mark till förmån för ett jordbrukskooperativ. Marken hade sedan delats upp i en mängd lotter som arrenderades ut till olika brukare. År 1995 hade markägarna fått rätt att uppbära arrende från brukarna och att återfå marken vid arrendets slut. Emellertid ändrades lagen så att ägarna inte skulle återfå marken men i stället få annan mark som

ersättning. Markägarna i Trencin erhöll ersättning enligt den ändrade lagen. Med hänsyn bl.a. till att den mark som ägarna erhöll i utbyte för sin mark var betydligt mindre värd än den mark de tvingats avstå samt till att det arrende de fått under arrendetiden inte stått i rimlig relation till markvärdet fann Europadomstolen att rätten till egendom enligt artikel 1 i första tilläggsprotokollet till konventionen hade kränkts.

40. Sobaci mot Turkiet (dom 29.11.2007)

Fråga om rätt till fria val (artikel 3 i första tilläggsprotokollet)

Sobaci valdes i april 1999 till ledamot av det turkiska parlamentet som representant för Dygdpartiet (*Fazilet Partisi*). Författningsdomstolen beslöt i juni 2001 att partiet skulle upplösas på grund av att det bl.a. främjat hat och fiendskap mot myndigheterna och blivit ett centrum för verksamhet mot sekularismen i det turkiska samhället genom att bl.a. uppmuntra till bärande av huvudduk i skolor och offentliga institutioner. Som tilläggsstraff berövades Sobaci och en annan parlamentsledamot sina platser i parlamentet och förbjöds att utöva politisk verksamhet i annat politiskt parti under en period av fem år.

Europadomstolen konstaterade att förlusten av ett parlamentsariskt mandat var en utomordentligt allvarlig påföljd och fann att den i detta fall varit oproportionerlig. Slutsatsen blev därför att artikel 3 i första tilläggsprotokollet till konventionen hade kränkts genom att Sobaci hade berövats sin rätt att bli vald och att verka i parlamentet och genom att de medborgare som röstat på honom inte hade åtnjutit respekt för sitt val av kandidat till parlamentet.

41. Hummatov mot Azerbajdjan (dom 29.11.2007)

Fråga om rätt till offentlig rättegång (artikel 6:1 i konventionen)

Hummatov var verksam som politiker i Azerbajdjan. Han arresterades och åtalades för bl.a. högförräderi och användning av våld mot staten. Han dömdes till dödsstraff, men straffet omvandlades till livstids fängelse. Hans fall blev mycket uppmärksammat, och efter internationella påtryckningar fick han en ny rättegång i ett fängelse långt från huvudstaden Baku på en plats dit det inte fanns några allmänna kommunikationer och som var svår att nå även med andra samfärdsmedel. Tillträde till rättegången gavs endast dem som erhållit tillstånd från domstolens ordförande och fängelsemyndigheterna.

Europadomstolen framhöll att regeringen inte visat att allmänheten och media hade informerats om tid och plats för rättegången eller fått upplysningar om hur de kunde komma till det fängelse där rättegången hölls. För dem som ville följa rättegången hade det varit nödvändigt att göra en kostsam och besvärlig resa till en avlägsen ort, vilket hade varit en avhållande faktor. Även de strikta reglerna om tillträde till rättegången hade verkat i samma riktning. Sammanfattningsvis fann Europadomstolen att den azerbajdjanska domstolen

hade försummat att vidta åtgärder som garanterade att rättegången blev allmänt tillgänglig trots att den hölls i ett fängelse på en avlägsen ort. Slutsatsen blev att Hummatov inte hade åtnjutit sin rätt till en offentlig rättegång enligt artikel 6:1 i konventionen.

42. Özgür Radyo-Ses Radyo Televizyon Yayin Yapim Ve Tanitim A.S. mot Turkiet (dom 4.12.2007)

Fråga om yttrandefrihet (artikel 10 i konventionen)

Radio- och televisionsbolaget Özgür Radyo-Ses Radyo Televizyon Yayin Yapim Ve Tanitim A.S. fick sin licens suspenderad under ett år på grund av att det i ett program hade förekommit en sång med politiskt innehåll. Sången handlade om personer som dödats av turkiska säkerhetsstyrkor och glorifierade de döda men innehöll negativa uttalanden om säkerhetsstyrkorna. Europadomstolen konstaterade att inspelningar av samma sång var fritt tillgängliga i handeln och att de händelser som sången syftade på hade ägt rum 30 år tidigare. Konklusionen blev att indragningen av licensen var en oproportionerlig åtgärd som stred mot artikel 10 i konventionen.

43. Dickson mot Förenade Konungariket (dom 4.12.2007)

Fråga om rätt till respekt för privatliv och familjeliv (artikel 8 i konventionen)

Domen meddelades av Europadomstolen i stor kammare efter omprövning av tidigare dom som meddelats den 18 april 2006 av domstolen i vanlig sammansättning. Frågan var om fängelsemyndighets vägran att ge tillstånd till konstgjord befruktning utgjorde ett brott mot artikel 8 i konventionen. Beträffande omständigheterna hänvisas till SvJT 2006 s. 692. Till skillnad från utgången i det tidigare avgörandet fann Europadomstolen nu, med 12 röster mot 5, att det förelåg ett brott mot klagandenas rätt enligt artikel 8 i konventionen till respekt för sitt privatliv och familjeliv. Som skäl anförde domstolen särskilt att fängelsemyndigheternas vägran att tillåta konstgjord befruktning inte hade grundat sig på en avvägning av motstående intressen och därför inte hade innefattat en prövning av om inskränkningen i klagandenas rätt var proportionerlig.

44. Maumousseau och Washington mot Frankrike (dom 6.12.2007)

Fråga om rätt till respekt för privatliv och familjeliv (artikel 8 i konventionen)

Klagande var Sophie Maumousseau och hennes dotter Charlotte Washington, bosatt hos sin amerikanske far i USA. Charlotte var född i augusti 2000 och hade i mars 2003 kommit till Frankrike med sin mor Sophie, som därefter beslöt att stanna kvar i Frankrike och inte låta dottern återvända till USA. I september 2003 beslöt en amerikansk domstol att fadern skulle ensam ha vårdnaden om Charlotte och ålade Sophie att omedelbart överlämna henne till fadern. Denne begärde myndigheternas medverkan enligt Haagkonventionen om

de civila aspekterna på internationella bortföranden av barn för att få vårdnadsbeslutet verkställt.

En fransk domstol beslöt att Charlotte skulle återvända till USA. Eftersom Sophie motsatte sig detta, skedde verkställighet genom att en åklagare och fyra polismän begav sig till Charlottes förskola, där Sophie, hennes föräldrar och skolpersonal försökte hindra verkställigheten, som därför avbröts. Efter ett nytt domstolsbeslut om att Charlotte skulle återföras till sin far återvände hon slutligen till USA i december 2004.

Europadomstolen framhöll att de franska domstolarna hade noggrant prövat vad som var i Charlottes intresse och fann ingen anledning till kritik mot den process som ledde fram till att Charlotte skulle återföras till USA.

När det gällde verkställigheten konstaterade Europadomstolen att Sophie hade vägrat allt samarbete och hade undanhållit Charlotte, vilket hade lett till att myndigheterna slutligen hade sökt henne i hennes skola. Även om polisintervention inte var önskvärd i sådana ärenden, hade förfarandet i detta fall stått under ledning av en åklagare med omfattande beslutsbefogenheter, och verkställigheten vid skolan hade avbrutits. Europadomstolen konkluderade att artikel 8 i konventionen under sådana omständigheter inte hade kränkts.

45. Susanna Ros Westlund mot Island (dom 6.12.2007)

Fråga om rätt till muntlig förhandling (artikel 6:1 i konventionen)

Susanna Ros Westlund sålde ett hus i Reykjavik till G, som därefter väckte skadeståndstalan mot henne på grund av att ett tak läckte i huset. I första instans hölls en muntlig förhandling, varefter domstolen biföll G:s talan och förpliktade Susanna att betala skadestånd. Hon överklagade domen till Högsta domstolen. G avstod från att delta i förfarandet i Högsta domstolen, vilket enligt isländsk lag medförde att målet skulle avgöras utan muntlig förhandling. Högsta domstolen avslag Susannas överklagande.

Europadomstolen konstaterade att en konsekvens av att G avstod från att plädera för sin sak i Högsta domstolen enligt isländsk lag hade varit att Susanna inte kunde få en muntlig förhandling. Det hade således berott enbart på den ena parten om det skulle hållas en förhandling i Högsta domstolen, och det hade inte prövats om det låg i sakens intresse att hålla en sådan förhandling. Detta uppfyllde inte kraven i konventionen. Dessutom var omständigheterna sådana att det hade funnits skäl för Högsta domstolen att höra vittnen. Europadomstolen konkluderade därför att artikel 6:1 i konventionen hade blivit kränkt.

46. Beian mot Rumänien (dom 6.12.2007)

Frågor om rätt till rättvis rättegång (artikel 6:1 i konventionen) och diskriminering (artikel 14 i konventionen) med avseende på rätt till egendom (artikel 1 i första tilläggsprotokollet)

Beian begärde ersättning för tvångsarbete som han hade ålagts att utföra i stället för militärtjänst. Han vägrades ersättning av den rumänska kassationsdomstolen på grund av att han inte hade utfört arbetet under överinseende av en viss myndighet med ansvar för arbetsplikt.

Europadomstolen konstaterade att kassationsdomstolens rättspraxis var motsägelsefull såtillvida som domstolen ibland beviljat och ibland vägrat ersättning till dem som utfört tvångsarbete under samma omständigheter som Beian. Detta stred mot rättssäkerheten, och Europadomstolen fann att Beian under sådana förhållanden inte hade fått en rättvis rättegång enligt artikel 6:1 i konventionen och att han dessutom i jämförelse med andra som i liknande situation tillerkänts ersättning hade utsatts för diskriminering i strid med artikel 14 i konventionen i förening med artikel 1 i första tilläggsprotokollet till konventionen.

47. Liu och Liu mot Ryssland (dom 6.12.2007)

Fråga om rätt till respekt för privatliv och familjeliv (artikel 8 i konventionen)

Liu Jingcai var kinesisk medborgare och hans hustru Yulia Aleksandrovna Liu rysk medborgare. Deras barn var födda 1996 och 1999 och var ryska medborgare. Familjen var bosatt i Ryssland.

Liu Jingcai bodde lagligt i Ryssland under åren 1994–1996 samt från 2001 till augusti 2003. Han vägrades emellertid uppehållstillstånd, vilket medförde att han riskerade att utvisas ur Ryssland och bli skild från sin familj. Som skäl åberopade en rysk domstol att det fanns information om att han var en säkerhetsrisk men att denna information var hemlig och inte kunde röjas. Det fanns ingen uppgift i domen om att domstolen hade haft tillgång till informationen i fråga. I november 2005 fattades beslut om Liu Jingcais utvisning.

Europadomstolen konstaterade att de ryska myndigheterna inte hade kunnat effektivt pröva om det fanns tillräckliga skäl för Liu Jingcais utvisning, eftersom den grundades på hemlig information. Visserligen kunde det finnas skäl att använda hemligt material när frågor om nationell säkerhet var berörda, men det innebar inte att myndigheterna kunde undvika domstolskontroll endast genom att hävda att nationell säkerhet var hotad eller det fanns risk för terrorism. Europadomstolen framhöll att det fanns möjligheter att tillgodose legitima säkerhetsintressen och samtidigt ge individen ett rimligt rättskydd. I det aktuella fallet hade emellertid Liu Jingcais utvisning beslutats enligt lagbestämmelser som inte gav honom ett adekvat skydd mot godtycke. Följaktligen fann Europadomstolen att hans utvisning,

om den verkställdes, skulle strida mot hans rätt till respekt för privatliv och familjeliv enligt artikel 8 i konventionen.

48. Katrami mot Grekland (dom 6.12.2007)

Fråga om yttrandefrihet (artikel 10 i konventionen)

Alexandra Katrami var journalist och utgivare av en lokal månadstidning. I en artikel klagade hon över brister i en brottsutredning som berörde hennes syster. Hon kritiserade den lokale borgmästaren och undersökningsdomaren, den senare för att inte ha delgett hennes syster på rätt adress och för att ha åberopat ett osant yttrande av borgmästaren. I artikeln använde hon på domaren ett kränkande uttryck med innebörden att han var en löjlig clown. För detta dömdes hon till ett års fängelse villkorligt.

Europadomstolen hänvisade till den journalistiska friheten och fann att ett fängelsestraff för de uttalanden som Alexandra gjort i sin artikel inte kunde anses proportionerligt och förenligt med den journalistiska friheten. Följaktligen hade hennes yttrandefrihet enligt artikel 10 i konventionen inte respekterats.

49. Filatenko mot Ryssland (dom 6.12.2007)

Fråga om yttrandefrihet (artikel 10 i konventionen)

Filatenko var journalist och arbetade för det regionala televisions- och radioföretaget Tyva. Kort före allmänna val i Ryssland direktsände Tyva ett program "Val -99" med Filatenko som presentatör. Under programmet fick han från publiken papperslappar med frågor till tre parlamentskandidater som tillhörde olika politiska riktningar, bl.a. Fosterlandspartiet och Enhetsrörelsen. En fråga gällde en incident då en flagga hade ryckts bort från en bil som drev kampanj till förmån för Fosterlandspartiets kandidat. Filatenko skulle enligt vad somliga uppgav ha beskrivit händelsen så att folk från Enhetsrörelsen hade ryckt bort flaggan och trampat på den. Själv uppgav Filatenko med stöd av kolleger att han inte hade sagt mera än att händelsen ägt rum nära Enhetsrörelsens huvudkvarter. Den ryska distriktsdomstolen godtog den första versionen och fann att den fråga som ställts inte hade varit kränkande men att Filatenko hade framfört den på ett för Enhetsrörelsen kränkande sätt. Filatenko dömdes för ärekränkning till böter.

Europadomstolen konstaterade att det rörde sig om yttranden som gjorts av en journalist under en valkampanj då yttrandefriheten borde vara särskilt vidsträckt. En grundläggande fråga för den ryska domstolen hade varit vad Filatenko faktiskt hade sagt. Enligt Europadomstolens mening hade de olika vittnen som uttalat sig om detta inte behandlats på ett likvärdigt sätt av den ryska domstolen. De enda som hade påstått att Filatenko hade gjort kränkande påståenden om Enhetsrörelsen hade varit personer som hade förbindelser med denna rörelse. Det hade inte gjorts någon värdering av deras trovärdighet,

medan det var på grund av bristande trovärdighet som de motstående berättelserna av Filatenkos kolleger hade förkastats. Ett vittnesmål av en oberoende och professionell observatör hade inte tillmätts något värde. Europadomstolen fann att de ryska domstolarna inte hade värderat bevisningen på ett acceptabelt sätt och att de inte hade angett tillräckliga skäl för att finna att Filatenko formulerat publikfrågan på ett sätt som var ärekränkande.

Vidare framhöll Europadomstolen att ingen av de personer som fört ärekränkningstalan mot Filatenko hade själv blivit utpekad under televisionsutsändningen. De hade varit allmänt indignerade över att Enhetsrörelsens huvudkvarter hade varit inblandat i flaggincidenten, men det hade inte gjorts något angrepp på en enskild persons rykte. Det fanns inte heller någon anledning att ifrågasätta Filatenkos goda tro, och under alla förhållanden hade en representant för Enhetsrörelsen varit närvarande och fått tillfälle att kommentera publikfrågan i programmet.

Europadomstolen konkluderade att ingreppet i Filatenkos yttrandefrihet inte hade varit berättigat och att artikel 10 i konventionen hade kränkts.

50. Stoll mot Schweiz (dom 10.12.2007)

Fråga om yttrandefrihet (artikel 10 i konventionen)

Domen meddelades av Europadomstolen i stor kammare efter omprövning av tidigare dom den 25 april 2006 av domstolen i vanlig sammansättning. Frågan var om bestraffningen av Stoll med böter för att han publicerat delar av en konfidentiell diplomatrapport, som han fått tillgång till genom en läcka, utgjorde ett brott mot yttrandefriheten. Rapporten gällde frågor om rätten till tillgodohavanden i schweiziska banker tillhörande judar som dödats under nazitiden. Beträffande omständigheterna hänvisas till SyJT 2006 s. 695. Till skillnad från utgången i det tidigare avgörandet fann Europadomstolen nu, med 12 röster mot 5, att det inte förelåg ett brott mot Stolls genom artikel 10 i konventionen skyddade yttrandefrihet. Som skäl anförde domstolen särskilt att publiceringen av delar av rapporten hade varit ägnad att skada känsliga förhandlingar som Schweiz förde vid den aktuella tidpunkten. Publiceringen hade dessutom gjorts på sådant sätt att den hade varit ägnad att skapa sensation snarare än att ge information, och innehållet hade varit ägnat att i vissa hänseenden vilseleda läsarna.

51. Drassich mot Italien (dom 11.12.2007)

Frågor om rätt till rättvis rättegång (artikel 6:1 i konventionen), rätt att bli underrättad om anklagelse (artikel 6:3 a) i konventionen) och rätt att förbereda sitt försvar (artikel 6:3 b) i konventionen)

Drassich åtalades för korruption och andra brott. Han dömdes till fängelse i tre år åtta månader. Han överklagade domen till Kassa-

tionsdomstolen och hävdade att korruptionsbrottet var preskriberat. Kassationsdomstolen avslög överklagandet men anförde i fråga om korruptionsbrottet att det varit fråga om korruption vid utövande av domsmakt, som var belagt med strängare straff än annan korruption. Kassationsdomstolen menade att det ändå inte var fråga om *reformatio in pejus*, eftersom Drassich inte ådömdes strängare straff än i den överklagade domen.

Europadomstolen framhöll att Drassich till följd av Kassationsdomstolens nya kvalificering av gärningen hade dömts för ett brott som inte angetts i åtalet eller senare under förfarandet. Den nya brottsbeteckningen hade införts av Kassationsdomstolen utan att Drassich hade beretts tillfälle att försvara sig mot en anklagelse för detta brott. Slutsatsen blev att hans rätt enligt artikel 6:3 a) i konventionen att bli underrättad om anklagelse för brott och enligt artikel 6:3 b) i konventionen att få tillfälle att försvara sig i förening med hans rätt enligt artikel 6:1 i konventionen till en rättvis rättegång hade kränkts.

52. Emonet m.fl. mot Schweiz (dom 13.12.2007)

Fråga om rätt till respekt för privatliv och familjeliv (artikel 8 i konventionen)

Klagande var Isabelle Emonet, hennes mor Mariannick Faucherre och moderns sambo Roland Emonet.

Mariannick och hennes man, Isabelles far, skildes år 1985. Fadern dog år 1994. Sedan 1986 bodde Mariannick tillsammans med Roland Emonet, som var frånskild och inte hade några barn. Isabelle, Mariannick och Roland levde tillsammans mellan 1986 och 1992.

I mars 2000 drabbades Isabelle av en svår sjukdom. De tre klagandena kom då överens om att Roland skulle adoptera Isabelle och härigenom skapa ett rättsligt band mellan dem. När adoptionen kom till stånd, fick Mariannick kännedom om att den medförde att hennes rättsliga relation som mor till Isabelle bröts och att Isabelle härnå skulle betraktas som Rolands dotter och bära hans efternamn. Mariannick och Isabelle opponerade sig mot detta, men den kantonala myndigheten vidhöll sitt beslut och hänvisade till att schweizisk lag innebar att tidigare föräldraband bröts vid adoption utom mellan den adopterade och adoptantens make eller maka, men eftersom Mariannick och Roland inte var gifta utan endast sammanbodde, var denna undantagsregel inte tillämplig på dem.

Europadomstolen konstaterade att det var fråga om ett ingrepp i rätten till respekt för privatliv och familjeliv och att det måste prövas om ingreppet var tillåtet enligt artikel 8:2 i konventionen. Den schweiziska regeringens invändning att Mariannick och Roland kunde ha undvikit den påtalade konsekvensen av adoptionen genom att gifta sig med varandra avisades av Europadomstolen, som framhöll att det inte var myndigheternas uppgift att ha synpunkter på den samlevnadsform som två personer valde. Europadomstolen framhöll

att begreppet ”familj” enligt artikel 8 inte avsåg enbart förhållanden grundade på äktenskap utan omfattade även andra ”familjeband”.

Vidare framhöll Europadomstolen att klagandena inte kunde klandras för att de varit okunniga om att adoptionen skulle leda till ett avbytande av de rättsliga banden mellan Mariannick och Isabelle. Enligt Europadomstolens mening hade respekten för deras familjeliv krävt att de biologiska och sociala förhållandena skulle beaktas och att rättsreglerna tillämpades på klagandenas speciella situation. I det aktuella fallet hade emellertid resultatet blivit att samtliga berörda personers önskemål negligerats utan att detta gagnat någon. Konklusionen blev därför att artikel 8 i konventionen hade kränkts.

53. Foglia mot Schweiz (dom 13.12.2007)

Fråga om yttrandefrihet (artikel 10 i konventionen)

I mars 2002 påträffades HJ:s döda kropp i Luganosjön. Det visade sig att HJ hade förskingrat stora penningbelopp som hade satts in på konton i Banca del Gottardo i Lugano, där HJ hade arbetat under lång tid.

Foglia, som var advokat, åtog sig uppdrag som ombud för ett antal personer som var offer för förskingringarna och uppträdde som målsägande i ett följande rättsligt förfarande.

Fallet fick stor uppmärksamhet i massmedia. Foglia uttalade i intervjuer för pressen att de anställda i banken inte kunde ha varit okunniga om förskingringarna och beskrev åklagarens utredning som ytlig och slarvig. Banken klagade över Foglias uppträdande till advokatororganisationen i Ticino, som ålade honom disciplinära böter på grund av att han hade bedrivit en presskampanj, att hans uttalanden inte varit respektfulla och objektiva och att han därför brutit mot sin yrkesplikt och yrkesetik. Även Högsta domstolen kritiserade honom för att han brutit mot sina professionella åligganden.

Europadomstolen konstaterade att advokater visserligen har rätt att kritisera rättskipningen offentligt men att de måste hålla sin kritik inom vissa gränser. I det aktuella fallet hade Foglia kritiserat åklagarmyndigheten, men hans kritik var varken allvarlig eller kränkande och kunde inte anses ha varit ägnad att undergräva allmänhetens förtroende för rättskipningen. Hans kommentarer i övrigt hade inte varit överdrivna eller kränkande och hade inte på ett oskäligt sätt skadat bankens och bankledningens intressen. Fastän Foglia endast ålagts att betala ett mindre belopp i böter, var det ett beslut av principiell betydelse, som enligt Europadomstolens mening stred mot artikel 10 i konventionen.

54. Islamic Republic of Iran Shipping Lines mot Turkiet (dom 13.12.2007)

Fråga om rätt till egendom (artikel 1 i första tilläggsprotokollet)

Klaganden var ett iranskt rederi som hade chartrat ett cypriotiskt fartyg. Fartyget, som i en bulgarisk hamn fått en last bestående av bl.a. vapen, ammunition och militära reservdelar, beordrades av rederiet att bege sig till Portugal för ytterligare lastning och skulle på vägen passera Bosporen. De turkiska myndigheterna, som misstänkte att den militära materielen var avsedd att transporteras till Cypern för att därifrån smugglas in i Turkiet, beslöt den 22 oktober 1991 att ta fartyget och lasten i beslag. Trots att det i november 1991 klarlades att dessa misstankar var ogrundade och att lasten var avsedd för Iran, beslöt statssäkerhetsdomstolen i Istanbul den 12 mars 1992 att beslaget skulle bestå. Först i november 1992 hävde statssäkerhetsdomstolen beslaget, varefter fartyget kunde lämna Turkiet den 8 december 1992. Rederiets yrkanden om skadestånd bifölls inte av de turkiska domstolarna.

Vid Europadomstolen hävdade rederiet att dess rätt enligt artikel 1 i första tilläggsprotokollet till konventionen hade kränkts. Turkiska regeringen invände att rederiet inte var behörigt att klaga, eftersom dess ägare var iranska staten. Denna invändning godtogs inte av Europadomstolen, som hänvisade till att rederiet inte utövade statlig makt utan var en juridisk person som bedrev kommersiell verksamhet och var underkastad allmän civillag i Iran.

När det gällde artikel 1 i första tilläggsprotokollet fann Europadomstolen att det var fråga om tillämpning av andra stycket i artikeln rörande kontroll av användningen av egendom. Europadomstolen konstaterade att beslaget hade bestått från den 22 oktober 1991 till den 8 december 1992 och grundats på misstanke att fartyget var engagerat i smuggling av vapen. Emellertid hade det klargjorts redan i november 1991 att lasten tillhörde iranska staten och inte var avsedd att smugglas in i Turkiet. Europadomstolen fann att beslaget borde ha upphävts senast den 12 mars 1992, då saken prövats av turkisk domstol, och att det inte funnits saklig grund för beslaget under den därpå följande tiden. Det var också av betydelse att något skadestånd inte hade betalats. Europadomstolen konkluderade att ingreppet i rederiets rätt till respekt för sin egendom var oproportionerligt och stod i strid med artikel 1 i första tilläggsprotokollet.

55. Romanova mot Ukraina (dom 13.12.2007)

Fråga om opartisk domstol (artikel 6:1 i konventionen)

Tatyana Leonidovna Romanova var anställd hos företaget N som gav service till studentbostäder vid ett tekniskt universitet. Sedan tvist uppkommit mellan N och universitetet, sade universitetet upp kontraktet med N och återanställde huvuddelen av N:s personal. Tatyana, som inte hörde inte till dem som fick ny anställning, väckte talan mot

universitetet under påståendet att hon avskedats utan skälig grund. Distriktsdomstolen, bestående av A som ensamdomare, biföll hennes talan mot universitetet och beslöt att hon skulle återanställas. Domen upphävdes emellertid av appellationsdomstolen, som återförvisade målet till distriktsdomstolen. I en ny dom beslöt distriktsdomstolen, även denna gång bestående av domaren A, att ogilla Tatyanas talan. Denna dom blev bestående i högre instans.

Europadomstolen hänvisade till en bestämmelse i ukrainsk lag om att en domare som deltagit i prövningen av ett mål inte skall få delta i omprövning av samma mål efter återförvisning från högre domstol. Bestämmelsen måste antas grunda sig på den ukrainske lagstiftarens önskan att avlägsna alla tvivel om domstolens opartiskhet. Eftersom bestämmelsen inte hade respekterats i detta fall, fann Europadomstolen att Tatyanas talan hade prövats av en domstol vars opartiskhet redan enligt den nationella lagen kunde ifrågasättas. Artikel 6:1 i konventionen hade härigenom kränkts.

56. Nurettin Aldemir m.fl. mot Turkiet (dom 18.12.2007)

Fråga om mötesfrihet (artikel 11 i konventionen)

Klagandena var åtta fackligt engagerade personer som hade deltagit i demonstrationer för att protestera mot ett lagförslag om fackföreningar som behandlades i parlamentet. Den plats i centrala Ankara där demonstrationerna ägde rum hade inte godkänts för sådant ändamål, och polisen uppmanade därför deltagarna att upplösa sammankomsterna. Demonstranterna försökte då tåga mot premiärministerens kontor, men polisen intervenerade med batonger, käppar och tårgas för att skingra dem. Det uppstod handgemäng, och klagandena åsamkades vissa skador. Två av klagandena åtalades senare men frikändes.

Europadomstolen konstaterade att klagandena utsatts för ingrepp i mötesfriheten och att frågan vid tillämpning av artikel 11 i konventionen var om ingreppet varit nödvändigt i ett demokratiskt samhälle. Ingenting tydde enligt Europadomstolens mening på att demonstranterna initialt hade utgjort ett allvarligt hot mot allmän ordning, även om det hade funnits anledning att tro att de skulle skapa vissa störningar i den mycket frekventerade del av centrala Ankara där de samlats. Myndigheterna hade emellertid ingripit med betydande kraft för att skingra demonstranterna och därigenom gett anledning till sammanstötningar. Europadomstolen fann att detta ingripande hade varit oproportionerligt och därmed inte nödvändigt i ett demokratiskt samhälle. Slutsatsen blev att artikel 11 i konventionen hade kränkts.

57. Phinikaridou mot Cypern (dom 20.12.2007)

Fråga om rätt till respekt för privatliv (artikel 8 i konventionen)

Yannoula Phinikaridou var född utom äktenskap och fick först vid 52 års ålder genom sin mor reda på vem som var hennes far. Hon vände sig till familjedomstolen i Nicosia för att få faderskapet fastställt. Den man som Yannoula instämt i målet bestred faderskapet och begärde också att hennes talan skulle avisas på grund av att den inte väckts inom den tidsfrist som gällde enligt cypriotisk lag (tre år från barnets myndighetsdag eller från det att den lagbestämmelse som innehöll tidsfristen trätt i kraft). Yannoula hävdade att tidsfristen stred mot konventionen och den cypriotiska konstitutionen och att den därför inte skulle tillämpas i detta fall. Frågan hänsköts till Högsta domstolen som fann tidsfristen förenlig med konventionen och konstitutionen.

Europadomstolen konstaterade att en tidsfrist som begränsar tale-möjligheterna i faderskapsmål inte i och för sig strider mot artikel 8 men fann sig böra pröva om den tillämpade fristen i det konkreta fallet skapade en rimlig balans mellan de motstående intressena, dvs. framför allt barnets intresse av att få faderskapet fastställt, den uppgivne faderns intresse av att inte belastas med rättegångar avseende förhållanden långt tillbaka i tiden och den uppgivne faderns familjs intresse av skydd mot störande ingrepp utifrån.

Europadomstolen framhöll att tidsgränsen i cypriotisk lag gav ett barn tillräckligt skydd i de fall då barnet inom tidsfristen fick kännedom om sin fars identitet men inte tog hänsyn till de situationer då barnet först efter tidsfristens utgång fick sådan kännedom. Det var enligt Europadomstolens mening svårt att acceptera en undantagslös tidsfrist som löper oberoende av när barnet blivit medvetet om de förhållanden som kan utgöra underlag för en faderskapstalan. I det aktuella fallet, där den utpekade mannen bestred faderskapet, blev resultatet att Yannoula berövats all möjlighet att få faderskapet rättsligt fastställt.

Europadomstolen konstaterade vidare att Högsta domstolen i sitt avgörande hade tillmätt den utpekade faderns och hans familjs intressen större vikt än Yannoulas intresse av att få sitt ursprung klarlagt. Detta var enligt Europadomstolens mening en oproportionerlig inskränkning i hennes rätt till respekt för sitt privatliv som var oförenlig med artikel 8 i konventionen.

58. Nikolov mot Makedonien (dom 20.12.2007)

Fråga om opartisk domstol (artikel 6:1 i konventionen)

Nikolov, som var bonde, ingick ett försäkringsavtal som gav honom rätt till ersättning om någon av hans kor dog av annan orsak än sjukdom. Sedan en ko dött och försäkringsbolaget vägrat att utge ersättning, väckte han talan mot bolaget vid domstol. Medan målet var anhängigt vid förstainstansdomstolen, fick hustrun till den domare som skulle

döma i målet anställning hos försäkringsbolaget som biträde till chefen för ett avdelningskontor. Domaren fortsatte trots detta att handlägga målet som slutade med att Nikolovs talan ogillades.

Europadomstolen konstaterade att domarens hustrus anställning hos försäkringsbolaget kunde hos Nikolov skapa tvivel om den handläggande domstolens opartiskhet. Dessa tvivel var enligt Europadomstolens mening med hänsyn till omständigheterna objektivt berättigade. Konklusionen blev därför att artikel 6:1 i konventionen hade kränkts.